

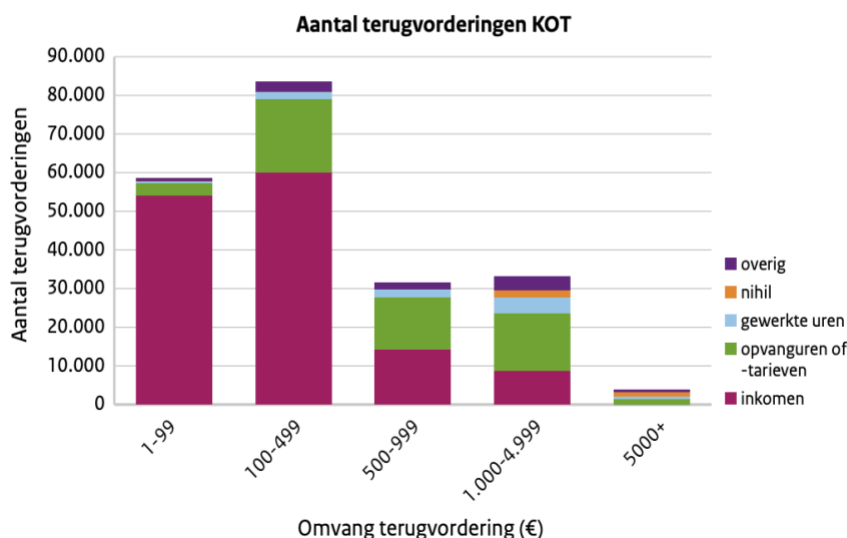
Informatiecentrum Kinderopvang

Uitstel nieuw kinderopvangstelsel – wat nu?

Het nieuwe kinderopvangstelsel is uitgesteld naar 2027, of later. Al bij de eerste ronde bezuinigingen sneuvelt het plan. Dat het inmiddels steeds meer duidelijk werd dat het niet realistisch is om een nieuw stelsel in zo'n korte tijd in te voeren lijkt een "prettige bijkomstigheid". Want los van de zorgen rondom de verwachting dat de vraag bij vooral de hogere inkomens enorm zal gaan stijgen, hetgeen het bestaande personeelstekort nog nijpender zou maken, is er ook de vraag hoe het stelsel er concreet uit gaat zien en wie het gaat uitvoeren. En de cruciale vraag: dient het nieuwe stelsel de doelstellingen van de kinderopvang ten aanzien van ontwikkeling van kinderen, kansengelijkheid en arbeidsparticipatie, kan niet positief beantwoord worden. Zie [artikel Buitenhek in het ESB](#).

Het Kabinet beoogt in het nieuwe stelsel financiële zekerheid vooraf voor ouders. De vraag dient zich aan of alle kosten en risico's die met een nieuw stelsel gepaard gaan nodig zijn.

Figuur 3: Overzicht reden en aantallen terugvorderingen¹⁵

Het bovenstaande figuur, uit de Scenariostudie Vormgeving Kindvoorzieningen, laat zien dat in het huidige stelsel het grootste aandeel van terugvorderingen wordt veroorzaakt door veranderingen in het inkomen, gevolgd door wijzigingen in uren en tarieven en als derde het aantal gewerkte uren.

Deze knelpunten kunnen ook op een andere manier opgelost worden in het huidige stelsel:

Knelpunten Toeslagen		Nieuw stelsel	Huidig stelsel
Wijzigingen inkomen	Oplossing Kosten Kansengelijkheid Arbeidsparticipatie Kwaliteit	Inkomensonafhankelijk 96% € 2,25 mld -/- -/- afschaffen IACK -/- oplopende personeelstekorten	Inkomensonafhankelijk 96 – 33 % Tabel van 69 trede naar 7 T-2 Afhankelijk invulling < € 100 mln Gelijk met mogelijkheid + nvt Eerst huidige tekorten oplossen
Wijzigingen aantal uren & tarieven	Oplossing Kosten	Directe Financiering € 25 mln + € 250 mln implementatie + kosten aanbieders	Aanlevering gegevens door kinderopvangorganisaties Gerealiseerd sinds januari 2022
Wijzigingen gewerkte uren	Oplossing	Loslaten koppeling gewerkte uren gerealiseerd sinds 2023	

1: Wijzigingen in het inkomen

Oplossing nieuwe stelsel: alle werkenden ouders inkomensonafhankelijk 96%

Extra Kosten: geraamd op € 2.25 mld. structureel, waarschijnlijk meer

Gevolgen: Vraag naar kinderopvang bij hoge inkomens stijgt, vooral door substitutie van informele naar formele opvang. Groeiende vraag doet de personeels- en locatie tekorten stijgen waardoor toegankelijkheid voor lagere inkomens kan zal verminderen.

Oplossing huidige stelsel: Verminder het aantal stappen in de tabel voor het toetsingsinkomen van 69 (!) naar 7 zoals in de VNG-adviestabel voor peuteropvang. Om nog meer zekerheid vooraf te creëren zou hetzelfde systeem als bij het aanvragen van studiefinanciering gehanteerd kunnen worden T-2. Hierbij wordt als peiljaar voor het toetsingsinkomen het laatste jaar genomen waarvoor belastingaangifte is gedaan. Bijvoorbeeld voor 2023 wordt het inkomen van 2021 als toetsingsinkomen gehanteerd.

Extra Kosten: Min of meer neutraal afhankelijk welke percentages voor de verschillende inkomenscategorieën ingevuld worden. In het geval dat voor de laagste inkomenscategorieën tot bijvoorbeeld 1,5 x modaal het percentage naar 96% gaat, zullen er extra kosten zijn, maar dat blijft beperkt.

Gevolgen: Vermindering van het aantal stappen in de tabel en/of toepassen van T-2 voor het toetsingsinkomen dringt het aantal wijzigingen wat leidt tot terugvorderingen en nabetalingen logischerwijs terug. Daarbij zijn er geen verdringingseffecten van hogere inkomens en blijft de toegankelijkheid voor de lagere inkomens gelijk.

2. Wijzigingen in aantal uren en tarieven

Oplossing nieuwe stelsel: directe financiering

Extra Kosten: geraamd op € 25 mln structureel oplopend tot € 250 mln

Gevolgen: Een nieuw stelsel waarbij de verantwoordelijkheid van de controle of ouders in aanmerking komen voor vergoeding kinderopvang bij de aanbieders terecht komt. Tevens moet er een nieuw digitaal stelsel gebouwd worden, met alle risico's van dien. Ook is het onduidelijk welke organisatie de uitvoering hiervan moet gaan doen.

Oplossing huidige stelsel: Tarieven en aantallen uren worden doorgegeven door de aanbieders. Sinds 1 januari 2022 is dit voor aanbieders verplicht.

Extra Kosten: geen, extra kosten voor software e.d. zijn door aanbieders genomen.

Gevolgen: Ouders zijn gedeeltelijk ontzorgt en de belastingdienst neemt contact op bij grote afwijkingen waardoor de problemen zoals bij de toeslagenaffaire zijn ontstaan niet meer kunnen gebeuren.

3. Wijzigingen in aantal gewerkte uren

Per 1 januari 2023 is de koppeling tussen het aantal gewerkte uren en het aantal uren dat kinderopvang afgenomen kan worden losgelaten. Hiermee is het derde knelpunt in het huidige stelsel opgelost.

Op deze manier hoeft de IACK niet afgeschaft te worden. De IACK heeft een duidelijk effect op de arbeidsparticipatie in tegenstelling tot de kinderopvangtoeslag. Afschaffing van de IACK is voor de lagere inkomens een enorme verslechtering en heeft een negatief effect op de arbeidsparticipatie, terwijl het netto effect (IACK afschaffen en hogere KO-toeslag) voor hogere inkomens tot wel € 10.000 per jaar per kind kan oplopen.

De totale kosten voor het herstel van de toeslagenaffaire worden geschat op € 5,5 mld., een enorme hoeveelheid geld en dat staat nog los van het leed dat de toeslagenaffaire veroorzaakt heeft. Naar aanleiding daarvan zijn er wijzigingen doorgevoerd die dergelijke misstanden voorkomen. Het lijkt erop dat de € 5,5 mld. geen leergeld is maar een “sunk cost”, want in plaats van te leren van de fouten die er in het verleden zijn gemaakt bij de Belastingdienst in de uitvoering, wordt er een nieuw stelsel bedacht en ontworpen waarbij de mogelijkheid reëel is dat ook daar fouten en risico's aan zitten.

Concluderend lijkt het nieuwe stelsel oplossingen te bieden voor een deel van de knelpunten van het toeslagenstelsel, maar geeft het een negatief effect ten aanzien van de doelstellingen van de kinderopvang. De netto kosten voor de overheid (na aftrek van de werkgeversbijdrage) zijn ca € 2,5 mld. per jaar en het zal ca € 250 mln. kosten om het nieuwe stelsel te implementeren. Terwijl deze knelpunten eenvoudig en zonder hoge kosten binnen het huidige stelsel op te lossen zijn en al gedeeltelijk opgelost zijn.

Kortom het aanpassen van de tabel voor het toetsingsinkomen en toepassen van T-2 kan de onzekerheid bij ouders oplossen. Binnen de tabel kan de overheid sturen op toegankelijkheid door voor de lagere inkomens het percentage te verhogen. Er kan ingezet worden op het uitbouwen van het succesvolle VVE beleid, dat maatwerk biedt voor kinderen. Dit maatwerk levert meer op en is minder kostbaar dan een generieke maatregel. De verdringing door hogere inkomens en de angst voor een prijsopdrijvend effect wordt daarmee voorkomen en het stimuleert de kansengelijkheid, die door 'Bijna Gratis Kinderopvang.' zeker in het gedrang komt voor lagere inkomens.

Met het huidige stelsel is er geen onzekerheid bij de kinderopvangorganisaties en kunnen zij zich blijven richten op de pedagogische kwaliteit en ontwikkeling van kinderen.

En mocht er dan in de overheidsbegroting toch nog iets over blijven voor een substantiële verandering die ten goede komt aan de doelstellingen van de kinderopvang, dan zou dat het loslaten van de arbeidseis kunnen zijn: € 0,5 – 0,8 mld. die goed besteed wordt aan de toekomst én de ontwikkeling van alle kinderen.